

BOSHLANG'ICH TA'LIM TASHKILOTLARIDA MA'NAVYI TARBIYA

Shamsieva Dilfuza Erkinovna

Toshkent shahar Yashnobod tumani 23-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Dilfuza23@gmail.com

Dunyo davlatlar ilg'or tajribasining tahlili zamonaviy boshlang'ich ta'lim bolalarni ma'naviy rivojlantirish uchun sharoitlarni yaratishga yo'naltirilganligi bilan tavsiflanib, bolaning ijobiy ijtimoiylashuvi imkoniyatlarini namoyon qilish, uning har tomonlama shaxsga oid ma'naviy-axloqiy va ongli rivojlanishi, boshlang'ich yoshga oid tegishli faoliyat turlari asosida tashabbuskorligi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga, muloqot doirasida katta yoshdagilar va tengdoshlari bilan hamkorlik qilish imkoniyatlarini ochishga qaratilganidir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev raisligida 2021 yil 19 yanvar kuni ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish, bu borada davlat va jamoat tashkilotlarining hamkorligini kuchaytirish masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishida Prezidentimiz "Biz yangi O'zbekistonni barpo etishga qaror qilgan ekanmiz, ikkita mustahkam ustunga tayanamiz. Birinchisi – bozor tamoyillariga asoslangan kuchli iqtisodiyot. Ikkinchisi – ajdodlarimizning boy merosi va milliy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma'naviyat" deb ta'kidlab o'tdilar. Yig'ilishda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni sifat va mazmun jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari belgilandi [2].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 26 martdagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 5040 – son qarorida oila, ta'lim tashkilotlari va mahallalarda ma'naviy tarbiyaning uzviyligini ta'minlash, targ'ibot-tashviqot va tarbiya yo'nalishidagi ishlarni ilmiy asosda tashkil etish, soha bo'yicha ilmiy va uslubiy tadqiqotlar samaradorligini oshirish, ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini mustahkamlashga qaratilgan doimiy monitoring tizimini joriy qilish belgilandi [2].

Ma'naviy tarbiya yuksak ma'naviyatni tarbiyalash vositasi, muayyan shaxs, jamoa, guruh, jamiyat, millatda jismoniy barqarorlik, ruhiy, axloqiy, ma'naviy yetuklik kabi sifatlarni shakllantirishga qaratilgan amaliy ta'lim-tarbiya jarayoni [3].

Ma'naviy – axloqiy tarbiya bu bolaning shaxsini jamiyatning maqsadlari va g'oyalari mos ravishda rivojlanishi bilan pedagogik ta'sir qilish usuli hisoblanadi [4]. Ammo shu bilan birga axloq odobga nisbatan ma'naviyat esa axloqqa nisbatan keng qamrovli mohiyatdir

Ma'lumki, boshlang'ich davri ijtimoiy ta'sirlarga nisbatan sezuvchanlikning ortishi bilan tavsiflanadi. Bola bu dunyoga kelib, hamma narsani: muloqot yo'llari, xatti-harakatlari, munosabatlarini o'ziga singdiradi, shu maqsadda o'z kuzatishlari, empirik xulosalari, kattalarga taqlid qilishlaridan foydalanadi va bularni o'zida sinaydi, oxir-oqibat inson jamiyatda hayotning asosiy normalarini o'zlashtirish mumkin [5].

Boshlang'ich ta'limda beriladigan ma'naviy tarbiya ta'limning keyingi bosqichlarida yoshlarni ma'naviy kamolatiga zamin xoziraydi. Boshlang'ich ta'limda nafaqat bilim, malaka va ko'nikmalarni shakllantirishga, balki bola shaxsini – xarakteri, irodasi, qobiliyatlari va qiziqishlarini shakllantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Bola shaxsining rivojlanish darajasini ko'rsatadigan mezonlardan biri [1]. Bolaga ta'lim-tarbiya berish jarayonida shakllanadigan axloqiy normalar, e'tiqodlar, maqsadlar, his-tuyg'ular, bolaning xulq-atvorida namoyon bo'ladigan ma'naviy qarashlar, shuningdek bilimlar, e'tiqodlar va xulq-atvorning uyg'unligi bilan belgilanadi.

Bolalar hissiyotlidir, shuning uchun ta'lim usullari nafaqat aniq, balki qiziqarli bo'lishi kerak. Ta'lim samaradorligi bolalarni to'g'ri ish qilishga undovchi maxsus vaziyatlar yaratish orqali ta'minlanadi. Bolalar o'rtasida insonparvarlik tamoyillariga asoslangan to'g'ri munosabatlarni tarbiyalash bu yosh guruhi bilan ishlashda tarbiyachining alohida vazifasidir. Boshlang'ich yoshdagi bola shaxsining ma'naviy-axloqiy sohasini shakllantirishda tarbiyachi va uning metodik mahorati katta rol o'ynaydi. Shuni ta'kidlash lozimki, ma'naviy fazilatlarini shakllantirish ishlari juda murakkab va uzoq davom yetadigan jarayondir.

Ma'naviy barkamol bo'lib voyaga yetishida pedagogik jarayon hal qiluvchi ahamiyatga ega. Chunki muassasada ta'lim va tarbiya jarayonida bola ma'naviyatini shakllantirishga imkon beradi.

Ma'naviyatini shakllantirishda quyidagilarga e'tibor qaratish lozim deb o'ylaymiz:

1. O‘zbek xalq ertaklari, dostonlarda ulug‘langan ma‘naviy fazilatlarini targ‘ib qilish;
2. O‘zbek xalqining uzoq tarixga ega an‘analari, urf odatlari namunalaridan foydalanish;
3. Bolalar ma‘naviyatini shakllantirishda xalq pedagogikasi, xalq hunarmandchiligi, amaliy san‘at, musiqa va teatr san‘atidan foydalanish;
4. Ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirlar imkoniyatlaridan keng foydalanish;
5. Bolalarning ma‘naviy fazilatlarini shakllantirishda oilaning hamkorligi va ma‘suliyatini oshirish.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, aytish mumkinki, bolalar tarbiyasi jamiyatning bo‘lajak fuqarolari dunyoqarashini belgilashda muhim o‘rin tutadi. Bolajonlarimiz fazilatlarini har taraflama rivojlantirish, birinchi navbatda ularni mustaqil fikrlovchi, faol fuqaro etib tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining samarasini belgilovchi muhim pedagogik masaladir.

Foydalanilgan manbalar ro‘yxati

1. “Xalq so‘zi” gazetasi. 2021 y. 20 yanvar №13-son.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 26 martdagi “Ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 5040 son qarori www.lex.uz
3. Ma‘naviyat” asosiy tushunchalar izohli lug‘ati. G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. T.:2010. 318 b
4. A.Qodirov, M.Quronov “Baxtli bola ma‘naviyati” Toshkent-2018. 43.b
5. M.Imomnazarov «Milliy ma‘naviyatimiz nazariyasiga chizgilar». T.:98 «Sharq» 84.b